

SOCIETAT D'HISTÒRIA
NATURAL DE LES BALEARS

Pascual Comín del Río (1941 - 2018)

Fig. 1. Pascual Comín observant aucells a unes jornades d'ornitologia.

El 2 d'abril de 2018 ens va deixar el professor Pascual Comín. Va estudiar Batxillerat i Magisteri a la *Escuela de Magisterio San Juan Bautista de La Salle* de Barcelona i es va llicenciar en Ciències (Secció Biologia) a la *Universidad de Salamanca* el 1970. El 1988 va defensar la seva tesi doctoral titulada *Estudio de los formícidos de Baleares: Contribución al estudio taxonómico, geográfico y biológico* a la UIB.

Professionalment es va dedicar a la docència impartint classe a totes les etapes educatives, des de Primària fins a la Universitat.

Des de principis del 70 va fer feina a diferents Instituts d'Ensenyament Mitjà de Mallorca fins a la seva jubilació el 2009. En 1977 va treure les oposicions a *Profesor Agregado de Bachillerato* en Ciències Naturals i al 1987 obté la càtedra de Ciències Naturals, passant per l'INB de Sa Pobla, per després anar a l'IES Antoni Maura on va ser catedràtic durant dos decennis.

Fou soci de la Societat d'Història Natural de les Balears (SHNB), i publicà distints articles al seu Bolletí de la Societat d'Història Natural de les Balears i a diferents revistes o monografies, ja sigui tot sol o amb la col·laboració d'altres investigadors del tema que li apassionava, les formigues, culminant les seves investigacions amb la magnífica tesi sobre les formigues de les Illes Balears. A la seva tasca hi ha moltes hores de feina de camp i les feines de gabinet eren més pausades que ara, degut a la poca o nul·la presència dels ordinadors. La seva col·lecció de fòrmiques fruit d'aquesta tasca es troba a la seu de la Societat. El material mirmecològic recollit durant la realització de la seva tesi el va depositar a la SHNB, i conforma part de la Col·lecció Museu de la Naturalesa de les Illes Balears.

Fig. 2. Pascual Comín a les Illes Galàpagos (2011).

Aquesta col·lecció ha estat consultada en distintes ocasions per distints mirmecòlegs de l'estat i han estat utilitzades en complementar distintes bases de dades d'espècies i localitats de l'estat espanyol. En Pascual era un dels socis assistents fixos de les assemblees de la SHNB. Ara que es parla molt d'índex de qualitat, els seus dos articles publicats al Bolletí de la SHNB han rebut durant aquests darrers anys un total de 906 davallades (segons el comptador del portal RACO).

Va participar a diferents cursos, seminaris i jornades relacionats majoritàriament amb la docència de les ciències naturals, de fet va participar fent alguna publicació de caire didàctic o col·laborant amb una obra col·lectiva de la Societat Balear d'Educació Ambiental, tot un referent pels professors de ciències naturals de finals de la dècada dels 80 i de la dècada dels 90.

Un de nosaltres (DV) va conèixer el professor Pascual Comín el curs 1979-80, al denominat per aquells temps *Instituto Nacional de Bachillerato Mixto nº 4* de Palma (actualment IES Guillem Sagrera), quan es va inaugurar. En Pascual Comín va ser el seu tutor i li va impartir l'assignatura de Ciències Naturals de 3r de BUP. El primer dia de classe va posar un examen per a conèixer el nivell de coneixements de l'alumnat. L'examen va ser fer un tema lliure relacionat amb les Ciències Naturals. Al dia següent, a classe, va fer sabre que l'examen havia anat molt malament i que només havia aprovat un alumne. La reprimenda va ser grossa, emperò amb una màgia especial, només pròpia dels bons professors. Es notava que estimava l'assignatura.

Fig. 3. Pascual Comín i els seus alumnes treballant a l'hort.

Al primer trimestre va impartir la geologia i realitzarem una col·lecció de minerals que la majoria de grups de la classe no va arribar a fer. Aquesta vegada es va enfadar poc, emperò trobava que hi havia pocs alumnes amb l'esperit de científic i malauradament no es va equivocar. Curiosament, a la presentació del seu llibre *Darwin. Una evolución extraordinària*, fa conjectures sobre una assignatura del batxillerat denominada "ciències pel món contemporani" imposada a tots els alumnes de batxillerat per a millorar el coneixement científic i que acabàs com un pegat més. Hores d'ara ja ha desaparegut del batxillerat. Trobava que faltava una preparació més científica dels alumnes abans d'anar a la Universitat, sense deixar de banda la formació humanística i la transversalitat d'aquesta amb les ciències. De fet, diu molt d'ell a qui dedica el llibre: *A todas las persones que aman la ciència y la vida*.

A la presentació del llibre varen participar eminents personatges de la ciència com són el Dr. Guillem Ramon, el Dr. Joan March i el Dr. Camilo José Cela Conde, el dos primers organitzadors i el tercer comissari de l'any Darwin, l'any 2009. Feia temps que no ens veiem i durant aquest període, GXP vàrem tornar a en reprendre el contacte, Darwin ens va unir de nou quan va ser també convidat a escriure un article per al monogràfic de l'Institut d'Estudis Baleàrics.

Ja jubilat, va emprendre el camí d'intentar ajudar als alumnes i persones que deixen els estudis, per animar-los a continuar a estudiar, i escriu i edita *Técnicas de estudio Psicomind*, llibre d'autoajuda fet a partir de la seva llarga experiència durant més de 40 anys de docència, i obert al món a través d'una pàgina web personal.

Fig. 4. Comín de camp amb el professor Alejandro Palomo (UAB) (esquerra). Comín al Parc Nacional del Death Valley (Califòrnia) al seu gran darrer viatge (dreta).

Els records són d'un professor que explicava molt bé l'assignatura, que la dominava, que no deixava de banda cap tema i donava una visió de conjunt i sempre atent a les dubtes de l'alumnat.

Recordo que vàrem fer dues excursions. Una a la torre Picada al Port de Sóller, on en Comín portava els seus estris per a "xuclar" formigues i l'altre a les salines i platja d'es Trenc. També vàrem visitar el Centre Oceanogràfic de Porto Pi. A totes les sortides intentava que a algun alumne se li encegués una bombeta: la de l'estudi per a la natura. A mi personalment, ho va aconseguir a curt i a llarg termini, i sempre he tingut molt bon record d'ell, va ser un autèntic guia. Com si fos una senyal d'acomiadament cap a la Societat, a principis d'any, el fotògraf Miguel Àngel Gual, del projecte *WhiteLife Photography*, em va fotografiar mirant un dels seus pots de formigues.

Damià Vicens i Guillem X. Pons
Societat d'Història Natural de les Balears

Referències bibliogràfiques per ordre cronològic:

Comín, P. 1977. *Los Formícidos de Menorca. Contribución al estudio taxonómico, geográfico y biológico.* Tesina. UIB. 135 pp. Inèdita.

Comín, P. i de Haro, A. 1980. Datos iniciales para un estudio ecológico de las hormigas de Menorca. *Boll. Hist. Nat. Balears*, 24: 23-48.

Comín, P. 1984. *El sòl, pont entre la Geologia i la Biologia. Guió programàtic de l'alumne*. Col.lecció Recursos didàctics núm 1. ICE - UIB. 50 pp. Palma.

Comín, P. 1984. *El suelo, puente entre la Geología y la Biología. Guía didáctica del profesor*. Col.lecció Recursos didàctics núm 2. ICE - UIB. 28 pp. Palma.

Comín, P. 1984. Un intento de hacer ciencia para enseñar ciencias. *Enseñanza de las Ciencias, Revista de investigación y experiencia didácticas*. ICE. Universidad Autónoma de Barcelona. 117-120.

Comín, P. i Espadaler, X. 1984. Ants of the Pityusic Islands. A: Kuhbier, H., Alcover, J. A. & Guerau d´Arellano (eds.): *Biogreography and ecology of the Pityusic Islands*, 287- 301

De Haro, A., Collingwood, C.A. i **Comín, P**. 1986. Prospección mirmecológica por Ibiza y Formentera (Baleares). *Orsis* 2: 115-120.

Comín, P. i Furió, V. 1986. Distribución biogeográfica de las hormigas (Hym. Formicidae) en Las islas del Mediterráneo Occidental. *Boll. Hist. Nat. Balears,* 30: 67-79.

Aguilà, M.C., Boned, N., Catalan, A., Catany, M., **Comín, P**., Crespí, P., Crespí, S., Ensenyat, A. M., Fiol, M. A., Garau, C., García, G., Guerau d'Arellano, C., Isern, À., Medrano, H., Moragues, G., Okiñena, B., Pascual, M, A., Pérez, C., Perez de Rada, G. R., Rayó, M., Suñer, A., Taix, O. i Verd, J. 1987. *Didàctica de la Natura a les Balears*. Tom I: 288 pp i Tom II: 193 pp. Societat Balear d'Educació Ambiental. Premsa Universitària. Palma.

Comín, P. 1988. *Estudio de los formícidos de Baleares: Contribución al estudio taxonómico, geográfico y biológico*. Tesi Doctoral. UIB. 457 pp. Inèdita.

Comín, P. 2009. *Darwin. Una evolución extraordinaria*. Editorial Pearson-Alhambra. 134 pp. Madrid.

Comín, P. 2009/10. El legado científico de Darwin en el mundo contemporáneo. In: Rosselló, J.; Pons, G.X (edit.). Charles Darwin o l'evolucionisme intel·ligent. Commemoració de l'Any Darwin a les Illes Balears. *Estudis Baleàrics*, 96/97: 139-149.

Comín, P. 2016. *Técnicas de estudio Psicomind*. 140 pp. ISBN: 1540824454